

ANTROPONIMSKI GLIFOVI U KODEKSU XOLOTL

Sažetak

Kodeks Šolotl jedan je od najstarijih piktografskih akolua-teskočkih dokumenata kartografsko-istorijskog tipa koji govori o dolasku Čićimeka u Teskoko pod vođstvom Šoltla, njihovom kontaktu sa starosedecima, kao i o procesu akulturacije.¹ U ovom radu daje se lingvistička analiza antroponima prema tipu i strukturi glifa, u skladu sa Manrikeovom (1988) distinkcijom između direktnog i indirektnog logograma, i Vitakerovom podelom na prosti, složeni i sliveni glif. Analizom su obuhvaćeni samo antroponimi sa prvog lista kodeksa.

Ključne reči: kodeks, piktografsko pismo, glif, direktni logogram, indirektni logogram, fonogram, rebus, Čićimeci, Šolotl, antroponim

1. Uvod

Kodeks Šolotl sastoji se od 10 listova oslikanih na papiru amate², koji se danas čuvaju u Nacionalnoj biblioteci u Parizu u kolekciji Aubin-Goupil, pod naslovom Histoire Chichimèque³. Vreme njegovog nastanka nije sa sigurnošću utvrđeno. Iako postkolonijalni hroničar Alva Ištlišoćitl (1985) tvrdi da je nastao u vreme vladara Nesaualkojtla (XV vek), dakle, u pretkolumbovskom Meksiku, analiza samog dokumenta ukazuje na prisustvo evropskog uticaja u načinu predstavljanja sunca, zastave, zvezda i drveća (cf.

* Ogomnu zahvalnost dugujem Dr Salvadoru Rejes Ekigvasu i Dr Deberi Nagao koji su velikodušno podelili sa mnom teško dostupne radove i knjige. Takođe, inspirativni razgovori sa njima pomogli su mi da razrešim brojne nedoumice koje sam imala u procesu pisanja ovog rada

1 O akulturaciji Čićimeka videti León Portilla, 1967.

2 Reč "amate" je astekizam u meksičkom varijetetu španskog. Potiče od imenice amatl kojom se označava papir napravljen od vlakana iz kore fikusa i koji se u Mezoamerici koristio od srednjeg pretklasičnog perioda, prvenstveno za izradu knjiga (amoxltli), mada je imao i ritualnu upotrebu (Miller i Taube, 1993: 131).

3 O istoriji ovog dokumenta v. Nicholson, 1998.

Dibble, 1980). Stoga je uglavnom prihvaćeno mišljenje da je nastao nakon španskog osvajanja, između 1542. i 1546. godine, mada Marc Thouvenot (2012) i njegovi saradnici kategorički odbacuju ovakav zaključak, smatrajući da je dokument, ipak, starijeg datuma.

Prvi list kodeksa obuhvata vremenski period od 25 godina i govori o prvom susretu nomadskih plemena sa tekovinama toltečke civilizacije centralnog Meksika. Odatle saznajemo da nakon Šolotla dolazi šest číćimečkih vođa koji predvode manje grupe ljudi i da oni stižu sukcesivno godinu za godinom. Poput ostalih teskočkih dokumenata, Mapi Tlocin i Mapi Kinacin, Číćimeci su i u kodeksu Šolotl predstavljeni kao nomadi, sa lukom i strelom, ogrnuti kožom životinja koje su ubijali. Prema tvrdnji Leon Portilje (1967: 66), govorili su različitim jezicima (otomi, pame, masaua), zbog čega su ih nazivali *popolocas*, odnosno, "varvari".

Slika 1⁴: Kodeks Šolotl, list 1

2. O astečkom pismu

Drevni Asteci beležili su svoja znanja, mitove, istoriju i administrativne podatke na papiru amate, pergamentima od životinjske kože, platnima od pamuka⁵, ili u kamenu, poput Tisokovog ili Moktesuminog kamena. O prirodi njihovog pisma najbolje govori etimologija same reči *tlacuilolli* ("pismo"), koja potiče od glagola *icuiloa* sa značenjem "pisati", "crtati/slikati", "uklesati", "štampati" (Clavijero, 1780; Molina, 2004, Wolge-

4 Sve slike i ilustracije iz ovog rada preuzete iz *Tlachia* [online]. Universidad Nacional Autónoma de México [Ciudad Universitaria, México D.F.]: 2012 [pristupljeno 24/11/2016]. Dostupno na <<http://tlachia.iib.unam.mx>>

5 Leon Portilja ih prvenstveno povezuje sa kolonijalnim kodeksima, mada ističe da su se koristili i u prehispankom periodu (2012:142).

muth, 2002; Cortés y Zedeño, 1765). Kako navodi Mikulska Dąbrowska (2008: 28), razlika između “pisati” i “crtati” ne postoji ni u majanskom jeziku, u kojem ts’ib obuhvata oba pomenuta značenja.

Formalno posmatrano, astečko pismo je piktografskog tipa, ali nam to ništa ne govori o vrednostima tih slikovnih znakova. Wittaker (2010b: 137) ga opisuje kao hijeroglifsko pismo “in the sense that most signs have a pictorial, rather than abstract form, irrespective of function”. Sa funkcionalnog stanovišta, piktogrami ili hijeroglifi mogu imati različite vrednosti, te se stoga razlikuju dve vrste znakova (Lacadena, 2008; Wittaker 2009, Zender, 2008)

1) Logogrami⁶, koji transkribuju leksičke morfeme. Manrike (1989) razlikuje direktne i indirektne logograme⁷ u zavisnosti od toga da li se njime transkribuje pojam koji je predstavljen, ili pak ideja koja je povezana sa tim pojmom. Tako, na primer, crtež sunca može biti i direktni logogram (“sunce”), ali i indirektni (“toplota”, “dan”). Neophodno je napomenuti da su logogrami najšeeće osnove reči ali, ne i isključivo. Kako ističe Wittaker (2009: 64) “the credo that the nominal stem alone is the value of a logogram is incorrect [...] we have a number of instances where it is likely that the scribe intended the nominal suffix, singular or plural, to be included in the reading”, kao na primer u Mitl ili Iztac-uauhtli, gde su finalno –tl/-tli sufiksi za množinu imenica. Osim toga, oni daju informaciju o vokalskoj dužini, ili glotalnom plozivu koji su prisutnim u govoru.

2) Fonogrami -transkribuju kako pojedinačne glasove, tako i slogove. I dok Lacadena instistira na tome da tome da su slogovi isključivo otvoreni⁸, tj. oni sa strukturom (C)V, Wittaker (2009:62) pokazuje da takav stav nema utemeljenje, jer svi primeri fonetizma u astečkom pismu potiču od logograma primenom rebusa. Sa druge strane, navodi primere silabarija iz drugih jezika koji uključuju i zatvorene slogove.

Kombinovanjem ove dve vrste znakova primenom principa rebusa i, po potrebi, fonetske dopune, dobijaju se složeni i sliveni glifovi (mada postoje i prosti, u slučajevima kada se glif sastoji od samo jednog znaka). Razlika između složenih i slivenih glifova je u tome što je kod slivenih, jedan od elemenata inkorporiran u drugi (v. glif 18), dok je kod složenih svaki od elemenata autonoman.

Ipak, astečkom pismu se još od kolonijalnog perioda poriče status pisma⁹. Ako pođemo od Blumfildovog (1933) stanovišta da pismo odražava govor, i Manrikeove (1988:161) definicije pisma kao “sistema sposobnog da u potpunosti grafički zabeleži govor, a potom čitanjem ponovo reprodukuje i to uvek na isti način”, onda astečko pismo ne možemo smatrati pismom u punom smislu te reči, prvenstveno zato što ne postoji precizno utvrđen način kodifikacije, niti čitanja glifova¹⁰. Sa druge strane, njime se beleže samo određeni tipovi podataka (imena ljudi, mesta, bogova, važni datumi, administrativ-

6 Wittaker (2010:936) koristi termin **morfogram** umesto pomenutog logogram, koji obuhvata ne samo leksičke, već i (malobrojne) gramatičke morfeme.

7 Indirektni logogram je drugi naziv za ono što se tradicionalno imenuje kao ideogram.

8 Zatvorene slogove Lacadena smatra logogramima.

9 Fra Bernardino de Saagun uveravao je da “ovi ljudi nisu imali slova, niti su znali čitati i pisati, već su se sporazumevali pomoću slika i crteža” (Sahagún, 1981: 165)

10 Mada se često čitaju odozdo na gore i sa leva na desno.

ni podaci). Ne beleži se gotovo nikakva gramatička informacija, izuzev pojedinih lokativa (-c(o), -pan, -tlan), posesiva -hua (cf. Lacadena, 2008c). Iz tih razloga, Leonardo Manrique (1988) ga naziva polupismom hijeroglifskog tipa, a u sličnom duhu su ga okarakterisali Prem (1992) kao "ograničeni sistem", Barthel (1968) "delimični sistem".

Nasuprot ovako rigidnom određenju pisma, stoje i ona manje restriktivna koja pod pojmom pisma podrazumevaju "a system of human communication by means of conventional visible marks" (Gelb, 1963:12, citat prema Mikulska Dąbrowska, 2008:23). Ovako shvaćen pojam pisma svako obuhvata i astečki sistem beleženja.

3. Analiza antroponima¹¹

Antroponimski glifovi su lako uočljivi u svakom kodeksu, zato što se nalaze pored osobe na koju se odnose (bilo iza nje, ili iznad glave) i pri tom su povezani tankom linijom, kao što se vidi u detalju sa prvog lista kodeksa *Šolotl*.

2) Šolotl i Nopalcin. Kodeks *Šolotl*, list 1, detalj

Imena u kodeksu *Šolotl* sastoje se najčešće od imenice (*Cohuatzin*), složenice od dve imenice (*Cozacuauh*), prideva i imenice (*Iztacmitl*), imenice i glagola (*Itzcuintecua*) ili od broja (*Nauhyotl*).

U nastavku rada glifovi će biti analizirani prema tipu (direktni ili indirektni logogram), i prema strukturi glifa (prosti, složeni i sliveni).

3.1. Direktni logogrami

Direktni logogrami su oni kod kojih se transkribuje reč ili osnovu reči koja odgovara nacrtanom objektu ili radnji, kao na primer glava orla koja se čita "cuauhtli" ili "cuauh".

11 U analizi antroponima korišću Lakadeninu notaciju (Lacadena, 2008a), preuzetu iz majanske epigrafije, a koja podrazumeva sledeće: transkripcija glifa se beleži masnim slovima, pri čemu su elementi glifa razdvojeni crticom; logogrami se pišu velikim slovima, a fonogrami malim. Transliteracija je data u kurzivu. U uglastim zagradama je neiskazani deo antroponima, a u izlomljenim glosa.

3.1.1 Prosti direktni logogrami

Prosti direktni logogrami sastoje se samo od jednog elementa. Na prvom listu kodeksa nalazi se svega 5 takvih glifova: ime Šolotla, ćíćimečkog monarha, koje je predstavljeno profilom psa¹²; njegovog sina i naslednika Nopalcina (**NOPAL** *Nopal*[*tzin*], od imenice *nopalli* kojom se označava vrsta kaktusa), kao i ime vladara Tekošemaka, Kouacina (**CŌHUĀ** *Cōhuā*[*tzin*], od *cōhuātl* “zmija”).

Strela, **MITL**, ime je gospodara Tlacan-Tlalanostoka, koji se alternativno naziva i **TLACOCHTLI** *Tlacochtli* (*tlacochtli*, “koplje), **TLACŌ** *Tlacò*[*tzin*] (*tlacòtli*, “motka”), dok je **TECPA** *Tecpa*[*n*] (od *tecpatl* “kameni nož”¹³) jedan od šest ćíćimečkih vođa koji je stigao sa Šolotlom.

3.1.2. Složeni direktni logogrami

Složeni direktni logogrami sastoje se od dva ili više elemenata koji su obično postavljeni jedan do drugog (juktapozicija), bilo u vertikalnoj osi, horizontalnoj ili kombinaciji ove dve (Thouvenot, 2012). Funkcionišu po principu rebusa, koji Wittaker (2010a:937) definiše kao “the secondary use of a morphogram for its phonetic value alone”.

Različite interpretacije ovog složenog glifa vertikalne kompozicije, koji se sastoji od glave ptice i simbola za oko¹⁴ (*ixtelolòtli*), potiču od tumačenja o kojoj vrsti ptice se radi, da li o orlu (*cuāuhtli*) ili sokolu (*tohtli*), pa je u skladu sa tim jedna od vrednosti ovog glifa **CUĀUHTLI-ĪX** *Cuauhtlix*, kako stoji u hronici Alve Ištlišočitla:

Los señores que quedaron en éstas fueron los que siguen: en Culhuacan Cuauhtlix con su mujer Ilmixuch, y un hijo llamado Acxocuauh...

“Gospodari koji su ostali na ovim prostorima su sledeći: u Kuluakanu, Kuautliš (Cuauhtlix) i žena mu Ilmišuć (Ilmixuch), i sin zvani Akšokvau (Acxocuauh).”

Sa druge strane, alternativni oblik koji je prihvatio Dibble (1980) u svojoj analizi je **TOHTLI-ĪX** [*Ca*]*tohtlix*, “Catohtlix”, prema glosi <catohtlix> koja je zabeležena u kodeksu. Pri tom, inicijalni slog *ca-* je neiskazan i

12 U pitanju je meksička rasa psa bez dlake, koji se naziva *xoloitzcuintli*. Ono po čemu se prepoznaje ovaj glif jesu uši, koje nisu zašiljene kao kod “običnog” psa (*itzcuintli*), već deluje kao da su zasečene.

13 *Tecpatl* se koristio u ritualne svrhe u obredima žrtvovanja.

14 Thouvenot (2012) tvrdi da može biti i indirektni logogram sa vrednošću *tlachia* “videti, gledati”, kao što je zabeleženo u *La Matrícula de Huexotzinco*.

rekonstruisan na osnovu same glose, a njegovo poreklo i dalje je nepoznanica. Ipak, na osnovu same grafičke reprezentacije glave ptice, koja nesumnjivo predstavlja orla, ne može se prihvatiti “*Catohtlix*”.

Ono što je neobično u ovim transkripcijama glifa (7) jeste inkorporacija čitavih imenica *cuāuhtli* i *tohtli*, a ne samo njihovih osnova *cuāuh-* / *toh-* kako bi se očekivalo (uobičajena forma bila bi *cuāuhīxtli* / *catohīxtli*).

Element orla prisutan je i u imenu Kuautlišovog sina Akšokvau. U pitanju je glif mešovite kompozicije, sastavljenog od tri elementa: glave orla (*cuauhtli*), vode (*ātl*) i noge/ stopala. Budući da “znaci u složenici ne moraju da transkribuju linearni niz fonema, ali moraju barem prvi V ili CV slog reči”¹⁵ (Lacadena, 2008a:8), onda u ovom slučaju sekvenca -cxo- može da bude ili od *īcxitl*, kako sugerše Dibble (1980), gde je osnova *cxi*-¹⁶, ili *xocpalli* “taban” koji ima fonetsku vrednost *xo-* (Thouvenot 2012, Aubin 2009 [1884], Lacadena 2008b). U svakom slučaju, to ne utiče na čitanje glifa, već samo na njegovu analizu: **ā-cxi-CUĀUH** *Axcocuauh* ili **ā-xo-CUĀUH** “*A[c]xocuauh*”.

Element vode (*ātl*), koji zauzima donju polovinu glifa, i cvet (*xōchitl*) koji je drugačiji od svih ostalih u kodeksu u gornjoj, čine složeni glif problematične interpretacije. Primenom rebusa dolazimo do vrednosti **a-XOCHITL** *Axochitl*, što se nazire u anotaciji u kodeksu. Dibble, pak, udvostručava vrednost elementa *ātl* (mada nije jasno na osnovu čega), koji se pojavljuje kao fonogram **a** na početku izraza, i kao logogram **ĀTL** na kraju: **ā-XŌCHI-ĀTL** *Axochiatl*. Sa druge strane, Thouvenot je, bazirajući se na kodeksu *Florentino*, identifikovao ovaj cvet kao *matlalli*, pa je otuda njegova interpretacija **MATLAL-a** *Matlala[tzin]*.

Ime Šolotlove žene **tō-MIYĀUH** “*Tomiyauh*” sastoji se od *tōtōtl* “ptica” + *miyāhuatl* “klas kukuruza”. U samom kodeksu, na jednom od mesta gde se govori o Šolotlu, stoji glosa <in *icihuauh tomiyauh*> (“njegova žena je Tomiyauh”), a isti oblik antroponima beleži i Alva Išlišocitl u svojoj hronici, gde se kaže: *Este gran chichimecatl traía por mujer a la reina Tomiyauh* “ovaj veliki Číćimek imao je za ženu kraljicu Tomiyauh”.

Mitl “strela” i *iztāc* “belo” elementi su složenog glifa horizontalne jukstapozicije kojim se označava ime jednog od číćimečkih vođa, **MITL-**

15 Wittaker (2009: 62-3), nasuprot, smatra da to nije isključivo i daje primer u kojem se transkribuje medijalni slog reči.

16 cf. oblik *no-cxi* “moja noga”, gde se inicijalno *i-* iz *icxitl* gubi u derivaciji pred prefiksom *no-*.

IZTĀC *Mitliztāc* ili **IZTĀC-MITL** *Iztācmitl*, kako ga interpretira Dibble (1980). Lingvistički posmatrano, obe interpretacije su prihvatljive, jer pridevi mogu da stoje kako u prenominalnom, tako i u postnominalnom položaju (Launey, 1992), bez ikakve razlike u značenju. Međutim, kod antroponima **IZTĀC-CUĀUHTLI** *Iztāccuāuhtli* (*iztāc* “belo” i *cuāuhtli* “orao”) nije zabeležen alternativni oblik *Cuāuhtliztāc/Cuāuhiztāc*, sa pridevom u postnominalnom položaju.

Ogrlica od tirkiza na kožnom lancu (*cōzcatl*) i glava orla (*cuāuhtli*) daju složeni glif od dva direktna logograma: **CŌZCA-CUĀUH** *Cōzcacuāuh* <glosa: cozcaquautli>.

“Pero” *ihuitl* i “cvet” *xōchitl* kombinuju se vertikalnom jukstapozicijom u složeni glif **ĪHUI-XŌCH** *Ihuixōch[itzin]*, što beleži i Alva Ixtlixochitl u obliku “ilmixuch”. Nasuprot tome, Dibble interpretira ovaj glif kao **XIHUI-XŌCH** (*xihuitl* “biljka”) na osnovu glose u kodeksu <xihuixoch>, ali to ne odgovara grafičkoj reprezentaciji. Sa druge strane, imenica *xihuitl* je izuzetno polisemična i, osim biljke, znači i “tirkiz”, “drago kamenje”, “godina”, “kometa”, “vreme”. U samom kodeksu fonetska vrednost “xihui” je prisutna u glifovima koji označavaju godinu ili tirkiz, drago kamenje¹⁷ (ali ne i u značenju “biljka”).

Složeni glif vertikalne kompozicije, kojim se označava ime Mitline supruge Koašoćitl, sastoji se od dva logograma **CŌHUA-XŌCHITL** *Cōhuaxōchitl* <glosa: cohuauchitl> (od *cōhuatl* “zmija” i *xōchitl* “cvet”), dok Thouvenot rekonstruiše sufiks *-tzin*: **CŌHUA-XŌCH** *Cōhuaxōch[itzin]*.

Fonogram **itz** od *itztl* “opsidijan”, predstavljen crnom bojom u gornjoj polovini glifa i logogram **CAX**, odnosno **CAXITL** (“posuda”), elementi su složenog glifa vertikalne kompozicije **itz-CAX** *Itzcax* / **itz-CAXITL** *Itzcaxitl*. Na vrednost *Itzcaxitl* upućuje glosa u kodeksu: *in ypiltzin itoca itzcaxitl* “njegov/njen sin se zove Itzcaxitl”.

3.1.3. Sliveni direktni logogrami

Element jaguara, koji uvek ima vrednost “ocelo”, predstavlja se ili glavom jaguara ili tačkicama. Kako zapaža Thouvenot (2012), kada je “ocelo” na početku izraza, onda se glif elementa *ōcēlōtl* nalazi ispod drugog elementa i čita se odozdo na gore, dok u slučaju inkorporacije, čita se prvo

17 Ima 11 glifova sa elementom *xihuitl* u značenju “godina” (10 su datumi i 1 toponim) i 2 antroponima u kojima se *xihuitl* odnosi na tirkiz.

unutrašnjost glifa, a potom njegova spoljašnjost, kao što se može videti u antroponimu Oselošočitl (supruga vladara Šiutemala iz Kuluakana): **ŌCĒLŌ-XŌCHITL** *Ōcēlōxōchitl* <glosa: oceloxochitl> (od *ōcēlōtl* “jaguar” i *xōchitl* “cvet”).

3.2. Indirektni logogrami (ideogrami)

Kod indirektnih logograma crtež predmeta ili radnje transkribuje reč koja odgovara ideji koja se njom povezuje. Tako, na primer, ptica raširenih krila čita se kao *patlani* “leteti”. Nekada je teško razlučiti da li je analizirani glif direktni ili indirektni logogram, što se vidi u narednim primerima.

3.2.1. Prosti indirektni logogram

Glif kojim se beleži ime sina vladara Kuluakana, Šiutemoka i Oselošočitl, sastoji se od simbola za broj četiri¹⁸ (četiri vertikalne crte, mada se u te svrhe mogu koristiti i krugovi), koji ima fonetsku vrednost *nahui*. Pošto je na osnovu zapisa iz kodeksa rekonstruisan sufiks *-yōtl*¹⁹, koji se koristi za građenje apstraktnih imenica, onda je za fonetsku vrednost broja “četiri” uzeta osnova *nauh-* koja je uvek prisutna u derivaciji: **NAHUI** *Nauh[yotl]* “Nauhyotl” <glosa:nauhyotl>. Osim u glose kodeksu, ovaj oblik je potvrđen i kod Alve Išlišočitla:

*Murió Xiuhtemoc, el señor de Culhuacan [...] heredándole en el señorío **Nauhyotl**, su hijo.* (Alva Ixtlilxochitl, 1891 (t.I): 90)

“Umre Šiutemok, gospodar Kuluakana [...] nasledi ga Naujotl, sin njegov”.

A(c)xopal / Ameyal – vladar Kećolana, sin Koašočitl i Mitle, i brat Pišauin. Ovaj glif ima dve moguće interpretacije. Ako uzmemo da se radi o složenom direktnom glifu, primenom principa rebusa dobijamo **ā-XŌPAL** *Āxōpal*²⁰, od *ātl* “voda” i prideva *xōpalectic*, *xōpalehuac*, kojim se označava

18 Klasifikacija ovog glifa je problematična. Budući da vertikalne crte koje ga čine nisu upotrebljene u svom primarnom značenju (*tlaxotla*, *tlecotl*, *tetlecoliztli*, *tlahuahuantli*, sve sa značenjem “crta”) već imaju numeričku vrednost, svrstala sam ga u indirektni logogram. Što se strukture glifa tiče, ne može da bude ni složeni, ni sliveni, zbog odsustva jukstapozicije, odnosno inkorporacije. Sa druge strane, sastoji se od samo jednog znaka (iako više puta ponovljenog), zbog čega sam ga ipak uvrstila u proste glifove.

19 Aubin (2009 [1884]: 49) navodi da je u kodeksu Vergara sufiks *-yotl* iskazan pomoću fonograma izvedenog od elementa *yoyotli*, *coyolli* “klepetuše”.

20 Thouvenot (2012) navodi “*Acxopal*”.

intenzivna zelena boja. Sa druge strane, uzimajući u obzir činjenicu da se glif sastoji od mlaza vode koji izlazi iz kruga, to bi se moglo shvatiti kao izvor, (*ā*)*mēyalli*, te bi alternativno tumačenje glifa kao indirektnog logograma bilo **ā-(Ā)MĒYAL**, pri čemu je inicijalni fonogram **a**- ovde dopunski znak (cf. Nutall 2008 [1888]) koji služi da precizira fonetsku vrednost znaka (u konkretnom slučaju, da se čita kao “āmēyal”, a ne “mēyal”). Međutim, problem je u tome što ne postoji potvrda u istorijskim dokumentima za takvu interpretaciju. Takođe, u samom kodeksu nalazimo glosu, verovatno zabeleženu od strane Alve Ištlišočitla, u kojoj se ime vladara Kećolana pojavljuje u varijanti <accopatl>:

Oncan tlatcatque inipilhuan in Pizahua²¹ ihuan // in Accopatl in Toltecatl

“Tamo su se rodili njihovi sinovi Pisaua i Akopatl Toltek” (prevod autorov).

Ipak, budući da se oblik *Accopatl* sastoji od *copalli* “tamjan”, ovakvu interpretaciju smatram grafički neosnovanom.

Glif vertikalne jukstapozije koji se sastoji od dva elementa: trske *ācatl* u gornjoj polovini, i četiri crvena kruga u donjoj. Ako ga analiziramo kao indirektni logogram, onda ta četiri kruga sa manjim krugovima u sredini, mogu da predstavljaju sunce, a zbog crvene boje i toplote, odnosno dan *tōnalli* (cf. Hill Boone, 2010:47-8). U tom slučaju, vrednost ovog glifa bi bila **ĀCA-TŌNAL**. Sa druge strane, Charles Dibble (1980) smatra da crveni krugovi nisu ništa drugo do paradajz, *tomatl*, odakle dobijamo ime **ĀCA-TOMATL** (direktni logogram). Iako je takva vrednost prisutna i kod Thouvenota (2012), njegova analiza je drugačija – mišljenja je da se radi o složenom glifu koji se sastoji od logograma **ĀCA** i **ĀTL**, na koju ukazuju mali krugovi u onim većim, i sloga **-tōm-**, kao varijante od *tōnalli* (**ĀCA-tōm-ĀTL**). Teško je prihvatiti jednu ili drugu interpretaciju samo na osnovu lingvističke analize, a i sami istorijski izvori u ovom slučaju su podeljeni. Kod Alve Ištlišočitla se javlja **Acatomatl**, dok u samom kodeksu *Šolotl* stoji glosa <acatonal>.

Ovoj grupi glifova pripada i **ZACA-COCHI** *Zaca[titech]cochi* “Zacatitechcochi” (od *zacatl* “slama”, *titech* “u, na”, *cochi* “spavati”). Glagol *cochi*, predstavljen profilom osobe sa zatvorenim očima, ima vrednost “coch”. kada se nalazi u inicijalnom položaju izraza.

21 *Pizahua* ovde stoji umesto *Pixahua*.

Brojni glifovi koji sadrže *cuā* “jesti / *tēcuā* “ugristi” nesumnjivo su indirektni logogrami, jer na ovo značenje upućuju usne, *tentli*, bilo otvorene ili zatvorene.

Takvi su antroponimi **ITZCUĪN-TĒCUĀ** *Itzcuīntēcuā*, (od *itzcuīntli* “pas”), **TEPOTZÒ TĒCUĀ** *Tepotzòtēcuā* (od *tepotzòtli* “grbav”). Međutim, Thouvenot (2012) deli logogram **TĒCUĀ**, po mom mišljenju neopravdano, na **te-CUĀ**, pri čemu su i fonogram **te** i indirektni logogram **CUĀ** fonetske vrednosti jednog te istog elementa (*tentli*). Dibble, sa druge strane, u potpunosti ignoriše **te**.

Element (*te*)*cua* nalazimo u glifovima **tzon-CUĀ** [*Xiyo*] *tzoncua* i **TĒCUĀ** [*Xiyo*²²] *tecua* u kojima jedan od njihovih elemenata još uvek nije identifikovan²³ ali je rekonstruisan kao *xiyo* na osnovu istorijskih spisa. Što se tiče *Xiyotzoncua*, fonogram **tzon-** mogao bi se dovesti u vezu sa imenicom *tzontli* “kosa”, kao što to čini Dibble, ali Thouvenot (2012) pokazuje da ne postoji grafička veza između ovog glifa i *tzontli* i kao rešenje navodi *centzontli* (“broj 400”, “mnogo”, “vrsta biljke”), čija je fonetska vrednost u kompoziciji takođe uvek *tzon*.

3.2.3. Sliveni indirektni logogram

Zbog crvene boje inkorporirane u disk (*cōlōtli*), ovaj glif se smatra slivenim, a pošto ovde crvena boja nije potrebljena u svom primarnom značenju (*chiltic*, *chichiltic*), već upućuje na krv²⁴ (*eztli*)²⁵ pripada grupi indirektnih logograma²⁶, čija je vrednost **ez-CŌLŌTLI**, *Ezcōlōtli*.

Zaključak

Uprkos Aubinovom uverenju da je astečko pismo silabičkog tipa, ova analiza pokazala je da se to samo delimično tačno i da je u pitanju logo-silabičko pismo sa elementima fonetizma, što se slaže sa Lakadeninim mišljenjem (2008). Nasuprot Zenderu (2008) koji izričito negira post-

22 Dibble takođe navodi varijantu *xico*, ali ne daje objašnjenje čime je to motivisano.

23 U rečnicima postoji imenica *xiyotl*, ali nijedno od njenih značenja ne može da se dovede u vezu sa ovim glifovima (“ekcem”, “vrsta razboja”, “primer”).

24 cf. Aubin, 2009 [1884]:39. Osim toga,

25 cf. Pridev *eztic* “obojen, crven”, izveden od imenice *eztli* (Karttunen, 1992).

26 Ceo glif je indirektni logogram, a sekvenca *ez-* fonogram, tj. silabogram.

ojanje ideograma, videli smo da je jednu trećinu analiziranih glifova čine upravo indirektni logogrami ili ideogrami. Takođe se ukazalo na probleme sa kojima se susrećemo prilikom intepretacije glifova, kao i na važnost istorijskih dokumenata.

Bibliografija

- Alva Ixtlilxochitl, Fernando de. *Obras Históricas*, 2 toma. Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Históricas, 1985.
- Alva Ixtlilxochitl, Fernando de. *Obras Históricas de Don Fernando de Alva Ixtlilxochitl, Publicadas y Anotadas por Alfredo Chavero*. Secretaría de Fomento, 1891.
- Aubin, Joseph Marius Alexis. *Memorias Sobre la Pintura Didáctica y la Escritura Figurativa de los Antiguos Mexicanos*. Universidad Nacional Autónoma de México, 2009 [1884]
- Barthel, Thomas. "Writing systems", u Thomas A. Sebeok (izd.), *Current Trends in Linguistics, IV: Ibero-American and Caribbean Linguistics*. Mouton, 1968, 275-301.
- Bloomfield, Leonard. *Language*. Holt, Rineheart & Winston, 1933.
- Clavijero, Francisco Xavier. "Vocabulario", u *Reglas de la Lengua Mexicana con un Vocabulario*. Elektronsko izdanje: Sybille de Pury, Danièle Babout, Marc Thouvenot, u *GDN: Gran Diccionario Náhuatl*, 2007 (1780). www.sup-infor.com
- Cortés y Zedeño, Jerónimo Thomas de Aquino. "Diccionario de Romance a Mexicano", u *Arte, Vocabulario y Confessionario en el Idioma Mexicano Como Se Usa en el Obispado de Guadalajara*. Elektronsko izdanje: Sybille de Pury, Danièle Babout, Marc Thouvenot, u *GDN: Gran Diccionario Náhuatl*. 2006 (1765). www.sup-infor.com
- Dibble, Charles (izd.). *Códice Xolotl*, 2 toma. Universidad Nacional Autónoma de México, 1980.
- Hill Boone, Elizabeth. *Relatos en Rojo y Negro. Historias Pictóricas de Aztecas y Mixtecos*. Fondo de Cultura Económica, 2010.
- Karttunen, Frances. *An Analytical Dictionary of Nahuatl*. Oklahoma Press, 1992.
- Lacadena, Alfonso. "Regional Scribal Traditions: Methodological Implications for the Decipherment of Nahuatl Writing", *The PARI Journal*, vol. VIII, no. 4, 2008a, 1-22.
- Lacadena, Alfonso. "A Nahuatl Syllabary". *The PARI Journal*, vol. VIII, no. 4, 2008b, 23.
- Lacadena, Alfonso. "The wa_1 and wa_2 Phonetic Signs and the Logogram for WA in Nahuatl Writing". *The PARI Journal*, vol. VIII, no. 4, (2008c): 38-45.
- Launey, Michel. *Introducción a la Lengua y a la Literatura Náhuatl*. Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Antropológicas, 1992.
- León-Portilla, Miguel. *Códices. Los Antiguos Libros del Nuevo Mundo*. Aguilar, 2003.
- León-Portilla, Miguel. *El Destino de la Palabra: de la Oralidad y los Glifos Mesoamericanos a la Escritura Jeroglífica*. El Colegio Nacional/ Fondo de Cultura Económica, 1996.

- León-Portilla, Miguel. "El Proceso de Aculturación de los Chichimecas de Xólotl", *Estudios de cultura náhuatl* 7, 1967, 59-86.
- León-Portilla, Miguel. "La Riqueza Semántica de los Códices Mesoamericanos", *Estudios de cultura náhuatl*, vol. 43, 2012, 139-160.
- Manrique Castañeda, Leonardo. "Ubicación de los Documentos Pictográficos de Tradición Náhuatl en una Tipología de Sistemas de Registro y Escritura". *Memorias del Primer Coloquio de Documentos Pictográficos de Tradición Náhuatl, Serie de Cultura Náhuatl*. Instituto de Investigaciones Históricas/Universidad Nacional Autónoma de México, 1988, 159-170.
- Mikulska Dabrowska, Katarzyna. *El Lenguaje Enmascarado. Un Acercamiento a las Representaciones Gráficas de Deidades Nahuas*. UNAM, IIA/ Sociedad Polaca de Estudios Latinoamericanos/ Universidad de Varsovia, Facultad de Neofilología, Instituto de Estudios Ibéricos e Iberoamericanos, 2008.
- Miller, Mary & Karl Taube. *An Illustrated Dictionary of the Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya*. Thames & Hudson, 1993.
- Molina, fray Alonso de. *Vocabulario en la Lengua Castellana/Mexicana, Mexicana/Castellana*. Editorial Porrúa, 2004 [1555].
- Nicholson, Henry B. "Phoneticism in the Late Pre-hispanic Writing System", u E. P. Benson (ur.) *Mesoamerican Writing Systems. A Conference at Dumbarton Oaks, October 30th and 31st, 1971*, Dumbarton Oaks, 1974, 1-26.
- Nicholson, Henry B. "The Native Tradition Pictorials in the Aubin-Goupil Collection of Mesoamerican Ethnohistorical Documents in the *Bibliothèque Nationale de France*: Major Reproductions and Studies", *Journal de la Société des Américanistes*, t. 84, no. 2, 1998, 35-50.
- Nuttall, Zelia. "On the Complementary Signs of the Mexican Graphic System", *The PARI Journal*, vol. VIII, no. 4, 2008, 45-48.
- Prem, Hanns Jürgen. 1992. "Aztec Writing", u Victoria Reifler Bricker (izd.), *Handbook of Middle American Indians, Supplement, Vol. V: Epigraphy*. University of Texas Press, 53-69.
- Sahagún, fray Bernardino. *Historia General de las Cosas de la Nueva España*, izdanje Ángel María Garibay. Porrúa, 1981.
- Siméon, Rémi. *Diccionario de la Lengua Náhuatl o Mexicana*. Prevod sa francuskog Josefina Oliva de Coll. Siglo XXI, 2007.
- Thouvenot, Marc. *Tlachia* [online]. Universidad Nacional Autónoma de México [Ciudad Universitaria, México D.F.]: 2012 <<http://tlachia.iib.unam.mx>>
- Thouvenot, Marc. "Imágenes y Escritura de los Nahuas del Inicio del XVI", *Estudios de cultura náhuatl*, vol. 41, 2010, 167-191.
- Thouvenot, Marc. *GDN, Grand Dictionnaire Nahuatl*, programme informatique, 2005. www.sup-infor.com
- Thouvenot, Marc. *Tlachia, Logiciel pour des Dictionnaires Pictographiques*, programme informatique, 2003. www.sup-infor.com
- Whittaker, Gordon. "The Principles of Nahuatl Writing", *Göttinger Beiträge zur Sprachwissenschaft* 16, 2009, 47-81.

- Whittaker, Gordon. "Nahuatl Hieroglyphic Writing and the Beinecke Map", u Mary Miller i Barbara Mundy (izd.), *The Beinecke Map and the Indigenous World in Sixteenth-Century Mexico*. Yale University Press/Beinecke Library, 2010b, 137-157.
- Whittaker, Gordon. 2010a. "Writing Systems", u Patrick Holm Hogan (izd.), *The Cambridge Encyclopedia of the Language Sciences*. Cambridge UP, 2010a, 935-939.
- Wolgemuth, Walters et al. *Diccionario Náhuatl de los Municipios de Mecayapan y Tatahuicapan de Juárez, Veracruz*. Elektronsko izdanje: Sybille de Pury, Marc Thouvenot, u GDN: *Gran Diccionario Náhuatl*. 2006 (2002) www.sup-infor.com.
- Zender, Marc. "One Hundred and Fifty Years of Nahuatl Decipherment", *The PARI Journal*, vol. VIII, no. 4, 2008, 24-37.